KNNV afdeling Apeldoorn

DE VIER JAARGETIJDEN

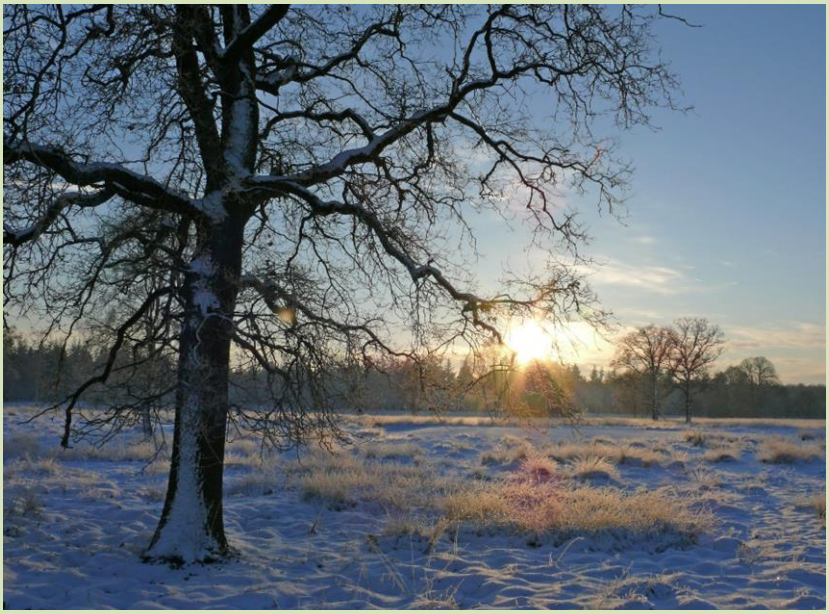

Jaargang 2021, nummer 1

INHOUD

Voorwoord *Jacob Ruijter* 3

De stadsreus / Volucella zonaria *Hettie Leijer* 4

Programma 1e kwartaal 2021 4

Kaaszwammen, die weten wat! *Carolien Londerman* 5

Oehoe ontdekt Nederland *Yvonne Zwikker* 7

De Ordermolen(s) *Henk Weltje* 8

Het Kanaalpark, van vuilstort naar ecologische oase *Hilde Ham (Steden Driehoek)* 12

KNNV – boeken *Ben Keizer* 13

Lidmaatschap 13

Algemene informatie KNNV afdeling Apeldoorn 14

Opzeggen van het lidmaatschap kan uitsluitend schriftelijk of per e-mail (wordt definitief als dit per e-mail bevestigd is) en wel per 1 januari met een opzegtermijn van 2 maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Ontwerp en foto's voorpagina, opmaak: Nina de Vries

UITERSTE INLEVERDATUM KOPIJ 2021 – nr.1: 1 maart 2021

Voorwoord

Jacob Ruijter

Aan het begin van het afgelopen jaar had niemand kunnen bevroeden dat onze samenleving zo drastisch beïnvloed zou zijn als gevolg van de nu heersende pandemie.
Het heeft voor eenieder een enorme impact op persoonlijk vlak, gezin, werk en uiteraard ook het verenigingsleven. En zoals de situatie in ons land er thans uitziet, zal deze situatie vooralsnog niet wijzigen.
Voor onze afdeling betekent dat voor komend jaar, dat tot nader order geen activiteiten binnen worden gepland. Nu zijn we gelukkig een natuurvereniging en kunnen we er wel op uit om van de natuur te genieten en waarnemingen verrichten, maar de beperking qua groepsgrootte en gezamenlijk vervoer zet ook onze activiteiten buiten op een lager pitje.
Online overleggen bieden weliswaar de mogelijkheid om met elkaar in contact te blijven, maar is allesbehalve ideaal.
Als gezegd zal ook 2021 beslist nog een afwijkend jaar zijn voor de te ontplooien activiteiten van onze afdeling. Dat geldt zeker voor de periode tot de zomer. Mogelijk is in Nederland deze pandemie dan dankzij de beschikbaarheid van een vaccin voldoende onder controle om weer meer te kunnen organiseren.
Naar ik hoop kunnen we dan in de 2e helft van 2021 toch ook aandacht besteden aan het feit dat onze afdeling komend jaar haar 110-jarig bestaan bereikt. Concreet idee daarvoor is om de inventarisatie van een aantal soortgroepen in Berg & Bos voor de gemeente als jubileumproject te 'adopteren' en te komen tot een projectafsluiting, samen met gemeente en deelnemers, met als nevendoel publiciteit voor KNNV-Apeldoorn.

Voor nu fijne feestdagen en vooral blijf gezond!

De Stadsreus / *Volucella zonaria*

Hettie Leijer

Van de zomer zag ik in een tuin een hele grote wesp zitten. Zo'n grote had ik nog nooit gezien. Je zou er bang van worden. Maar thuis, na veel speurwerk te hebben verricht, kwam ik uit op de Stadsreus.

De Stadsreus (*Volucella zonaria*) ook wel Hoornaarzweefvlieg genoemd, is een insect uit de familie zweefvliegen (*Syrphidae*).
De Stadsreus is met zijn lichaamslengte van zo'n twee centimeter de grootste zweefvlieg van Nederland. Hij wordt groter dan de meeste andere soorten zweefvliegen en kan een lengte van 2,5 centimeter bereiken. Hij leeft, zoals alle zweefvliegen, van nectar en stuifmeel. Het insect kan niet steken, maar lijkt door grootte en kleuren op de wel van een angel voorziene Hoornaar (*Vespa crabro*). Deze voordelen-biedende gelijkenis met een andere soort wordt mimicry genoemd. Andere zweefvliegen lijken door een zwart-gele bandering meer op kleinere soorten wespen, of door een dichte beharing meer op hommels. Belangrijke verschillen zijn de slanke 'wespentaille', die zweefvliegen niet hebben en de schichtige vliegbewegingen. Ook zijn de ogen van een wesp meer langwerpig van vorm en die van de zweefvlieg bijna rond. De Stadsreus heeft een geel achterlijf met dunne zwarte dwarsstrepen, een bruinoranje glanzend borststuk en een gele kop.

Stadsreus *foto: Hans Coppens*

De larve
Opmerkelijk is de ontwikkeling van de larve.
Veel zweefvlieglarven eten bladluizen maar de larve van de stadsreus leeft op de bodem van een bewoond wespennest. Hier voedt hij zich voornamelijk met afval, zoals dode wespenlarven en stervende wespen, en richt dus geen schade aan.
Hoe de weerloze zweefvlieg het voor elkaar krijgt om, zonder herkend en gedood te worden, het wespennest binnen te dringen om eitjes te leggen, is niet bekend. Ook de zich na een paar dagen ontwikkelde larven lopen geen gevaar. Ze overwinteren in het inmiddels door de wespen verlaten nest. De volgende zomer verpoppen ze tot een nieuwe generatie stadsreuzen.

Voorkomen
De Stadsreus komt voor in centraal en zuidelijk Europa, noordelijk Afrika en Azië inclusief Japan.
In Nederland en België is de soort niet overal algemeen. Hij heeft een voorkeur voor een stedelijke omgeving, vandaar de naam. Met het opwarmen van de aarde wordt hij steeds vaker gezien.

Programma 1e kwartaal 2021

Helaas staat hier weer geen kwartaalprogramma.
Het is nog steeds onzeker, wanneer de coronamaatregelen zodanig worden versoepeld, dat er weer activiteiten kunnen worden gepland.
De leden van de werkgroepen krijgen van hun werkgroepcoördinator bericht, zodra er iets wordt georganiseerd. Dat zal dan ook op de website worden gepubliceerd.

Kaaszwammen, die weten wat!

Carolien Londerman

Mijn man en ik wonen aan de Soerenseweg, vlak bij het bosgebied van Hoog Soeren. In de herfst van 2019 gingen we lekker wandelen in het bos, op zoek naar paddenstoelen. Door de langdurige regen die was gevallen zag je veel soorten staan langs de paden, zoals melkzwammen, amanieten en russula's . We kwamen bij een stuk bos met Hemlocksparren. Het zag er sprookjesachtig uit: de bodem was bedekt met donkergroen mos, de sierlijk gebogen takken van de Hemlocksparren kwamen tot laag bij de grond. Hier en daar waren ook sparren omgezaagd. Op deze halfvergane stronken zagen we een soort kaaszwam *). Wat zagen ze er apart uit, met druppels op en onder de hoed. Thuis bleek dat het de Zwetende kaaszwam was; wat een toepasselijke naam voor deze zwam. Deze soort was echter zeldzaam, en wij hadden er 30 stuks geteld, klopt het dan wel, vraag je je dan af? Ruud Knol van de paddenstoelenwerkgroep was bereid om mee te gaan kijken. Hij bevestigde dat het inderdaad de Zwetende kaaszwam was. Tijdens latere wandelingen door Berg en Bos kwamen we deze kaaszwam vaker tegen. Op de zandgronden van de Veluwe waar veel naaldbomen voorkomen wordt de zwam steeds meer gezien. Vóór 1990 was de soort niet bekend in ons land, daarna komen de meldingen binnen, inmiddels kennen we 114 uurhokken. Zie voor meer info het verspreidingskaartje via de link: https://www.verspreidingsatlas.nl/0460010.

Zwetende kaaszwam op een rottende naaldhoutstobbe *foto's Ruud Knol*

Een andere ontmoeting met een kaaszwam vond plaats tijdens een excursie van de Bomencursus van IVN Apeldoorn, in het Prinsenpark in Apeldoorn. Hier zagen we een kaaszwamachtige paddenstoel in een 150 jaar oude Zilveresdoorn, op 2 meter hoogte. Thuis gaf ik de foto's die ik had gemaakt door aan Waarneming.nl. Ik kreeg door, dat het de Appelboomkaaszwam was, 100 % zeker. Oké, leuk, dacht ik, even in de paddenstoelgids nakijken. Dat werd een hele zoektocht. In de meest gangbare boeken wordt deze soort niet vermeld. Uiteindelijk vond ik een beschrijving. Het is een matig algemene zwam, die op de Rode Lijst staat als kwetsbaar en die het meest wordt waargenomen in het rivierengebied. Het is een warmte-minnende soort, die voornamelijk in cultuurlandschap, zoals parken en hoogstamfruitboomgaarden voorkomt.

Vroeger verscheen de Appelboomkaaszwam in wondgaten, die ontstonden na bijvoorbeeld takbreuk in de appelbomen. De hoogstamfruitbomen zijn veel gerooid. Daarmee verdween de groeiplaats voor de zwam en werd hij steeds minder algemeen.

Deze omschrijving vroeg om nader onderzoek. Weer heb ik de paddenstoelenwerkgroep ingeschakeld. Maar nu was alleen bekijken van de zwam geen optie. Het beste was om sporenonderzoek te doen.
Pauline Essenstam heeft behoorlijk wat uurtjes achter de microscoop gezeten, maar twijfelde bij de uitkomst.

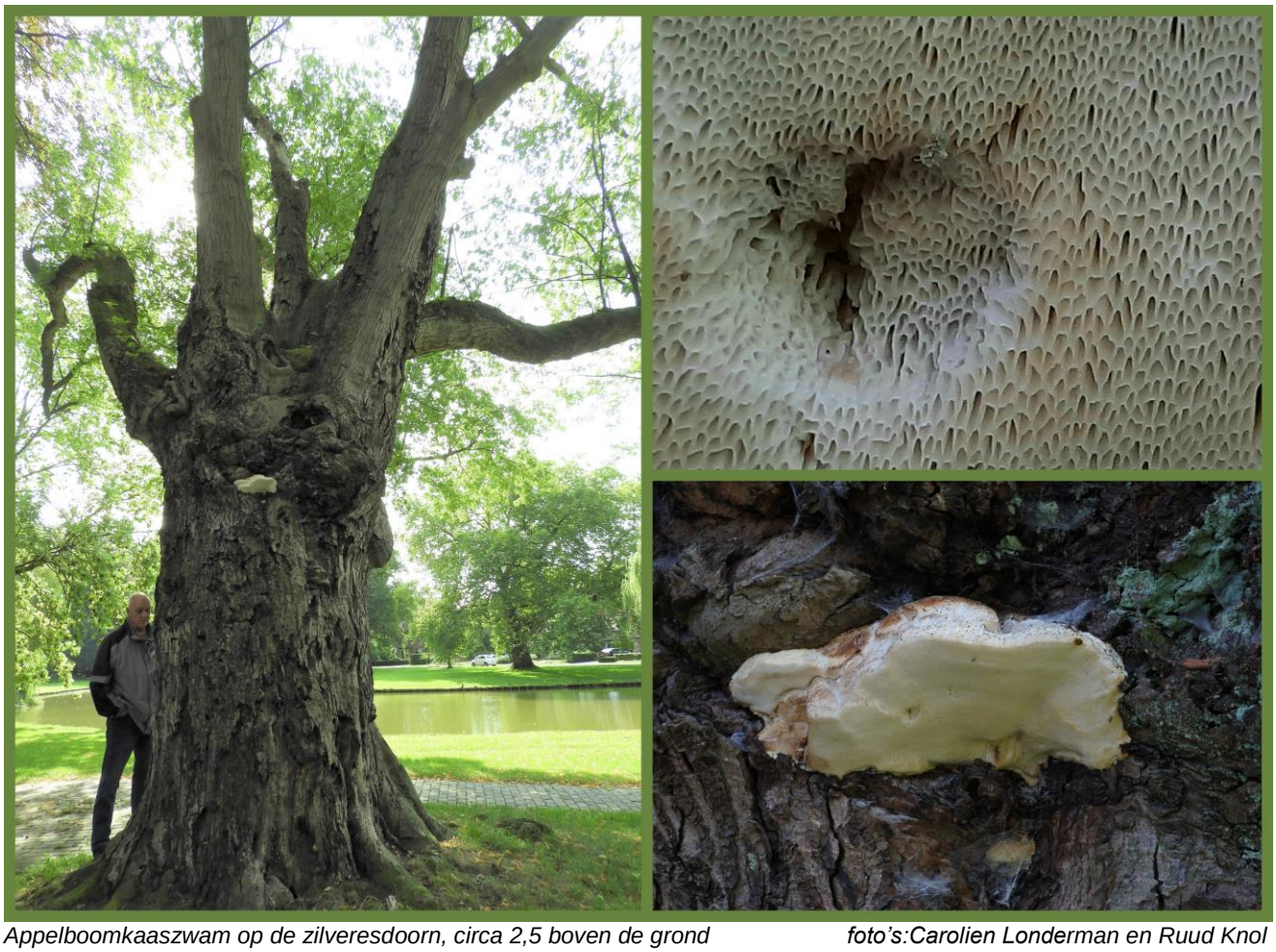

Appelboomkaaszwam op de zilveresdoorn, circa 2,5 boven de grond *foto's:Carolien Londerman en Ruud Knol*

Waarschijnlijk was het wel de Appelboomkaaszwam, maar 100 % zeker weten .....
Toen hebben we de hulp van Menno Boomsluiter ingeroepen, mycoloog en lid van de Paddenstoelen-werkgroep van de KNNV Epe-Heerde. We hebben een vers stukje zwam afgesneden en bij Menno thuis afgegeven. Nu kon hij de sporen onderzoeken. Binnen een week had ik de bevestiging: het was de Appelboomkaaszwam! Wat zoekt deze zwam nu op een Zilveresdoorn? Van sommige paddenstoelen is bekend dat ze weleens een uitstapje maken naar een andere boomsoort. Er zijn al Appelboom-kaaszwammen waargenomen op populier, walnoot, wilg en paardenkastanje. Bij gebrek aan zijn favoriete boom, zullen we maar denken. En nu hier in Apeldoorn op een hele oude Zilveresdoorn.
Grappig dat je gewoon in een stadspark, waar kinderen spelen, honden worden uitgelaten, zo'n bijzondere soort tegen kan komen.

*) Kaaszwammen hebben, anders dan bij gaatjes- en plaatjeszwammen, onder de hoed een poriënlaag, waarin zich de sporenvormende organen bevinden. Momenteel kennen we ruim 20 soorten Kaaszwammen in ons land.

Oehoe ontdekt Nederland

Yvonne Zwikker

Er zijn een paar vogelsoorten die het ons met herkennen makkelijk maken omdat ze hun naam roepen: de koekoek, de tjiftjaf en de Oehoe. De koekoek verwondert ons door de wijze waarop ze met hun nakomelingen omgaan. De tjiftjaf bewonderen wij omdat dit trekvogeltje van net 10 gram ieder jaar twee keer gigantische afstanden aflegt. En de Oehoe, de grootste uil van Europa heeft tot verbazing van velen Nederland ontdekt.
Ooit was er naar aanleiding van een radioprogramma een oplettende vogelaar, die op de achtergrond het geluid van een Oehoe hoorde. Toen dit werd gemeld was iedereen het onderwerp van het interview vergeten maar de Oehoe was een hot item. In 1973 werd de eerste Oehoe in Nederland waargenomen, in een naaldbos bij Den Helder. Vanaf 1997 broedde de Oehoe in Nederland zonder hulp van de mens. Wie had toen ooit kunnen vermoeden dat deze imposante vogel het zo goed zou doen in Nederland.

Grootste uil in Europa

De Oehoe (Bubo bubo) is 60 tot 70 centimeter groot, met een spanwijdte van 160 tot 188 centimeter. Het is een van de grootste uilen ter wereld, die vanwege zijn afmetingen, zijn massieve lichaam, dikke kop, zijn oorpluimen en felgeel tot oranje ogen, niet te verwarren is met andere uilen. Ook aan zijn roep is hij goed te herkennen. In een gesprek met een B&B-houdster in Noord-Brabant vertelde zij, dat ze een keer ‘oehoe’ hoorde roepen en was ervan overtuigd dat het de buurvrouw was, die wel vreemd riep. Niks buurvrouw. Toen ze dat aan een ervaren vogelaar vertelde was er snel een groep geformeerd, die vaststelde dat er werkelijk een Oehoe zat.

Territoria in cijfers

In het jaarverslag 2019 van de Stichting Oehoewerkgroep Nederland (OWN) is te vinden dat het aantal territoria 39 bedroeg.
Het verloop van het aantal territoria vanaf 2010:

2010	7
2011	7
2012	11
2013	16
2014	21
2015	18
2016	17
2017	22
2018	30
2019	39

Territoria Oehoe

In 2019 zijn dat er 9 meer dan het voorgaande jaar. In 28 territoria zijn nesten gevonden in 11 territoria zijn de nesten niet gevonden (of zijn de uilen niet tot broeden overgegaan). In Overijssel groeide het aantal territoria van 3 naar 7 territoria, 7 bezette gebieden in Gelderland, 6 territoria in Noord-Brabant en 1 in Drenthe. Limburg spant de kroon met 18 gebieden.

Nestsucces in 2019

In totaal noteerde OWN in 2019 bij 23 nesten 67 eieren; een gemiddelde van 2,9 per nest.
Het leggen van eieren startte in de periode van half februari tot half maart. De meeste Oehoes begonnen met broeden in de periode van 22 februari – 1 maart. Er waren 2 Oehoes die in de week van 15-22 maart begonnen.
Jonge Oehoes, die op zoek gaan naar een eigen territorium, belanden soms wel 150 kilometer verderop, bij voorkeur in een steengroeve, droge zandgroeves, voormalige vuilstortplaatsen en hellingbossen, die begroeid zijn met beuk of oude spar. Maar soms ook vestigen ze zich dichter bij hun geboorteplek. Bij gebrek aan rotswanden is een gammel verlaten buizerd nest op de Sallandse heuvelrug ook acceptabel, zoals afgelopen jaar. Dat Oehoes zich nu ook in gewone bossen vestigen maakt een fikse toename van het aantal vogels mogelijk.

Oehoe op nest in Winterswijk
Foto gemaakt tijdens extra excursie Vwg 15-03-2018

In de ban van de Oehoe

In de tijd dat een Oehoe op het nest zit, 34 dagen, is de kijkwand bij de steengroeve in Winterswijk een prima pleisterplaats om met andere vogelaars in gesprek te raken. De vogel broedt al jaren in een verlaten deel van de steengroeve. Hoe men elkaar aanwijst waar die zit is altijd leuk. “Zie je die steen daar…” Als ze een paar dagen in broedtijd niet op of bij het nest gezien zijn, haalt dat de Gelderlander. Ooit was er een Oehoe in Purmerend die de schrik van de

buurt werd. Maar de winkeliers sloegen er munt uit door ‘oehoe-cupcakes’ in het assortiment op te nemen. Ook zijn er dierentuinen, die er geheel onverwacht een Oehoe-stel bij krijgen, op een (nep)rotswand of in een vogelverblijf op de grond. De meeste Oehoe’s komen vanuit Duitsland, waar het aantal vogels ook toeneemt en dus jongen uitzwermen.

Zorgen
Zowel terreineigenaren en OWN vinden het heel belangrijk de nestplaatsen geheim te houden om verstoring te voorkomen. Oehoe-kenner Gejo Wassink is ook bezorgd over het feit dat veel Oehoes jong sterven, voor hun zesde jaar. Terwijl ze in theorie zestig jaar kunnen worden. Onderzoek heeft volgens Wassink uitgewezen dat dit komt door een hoge dosis pcb’s in hun lichaam. Dat zijn schadelijke stoffen, die vroeger in de industrie werden gebruikt. Die zijn inmiddels verboden, maar zitten nog steeds in de grond. Pcb’s zitten in wormen en die worden gegeten door egels. Die worden op hun beurt weer gegeten door de Oehoe. Door de vroege sterfte hebben de Oehoes een veel kortere periode om nageslacht voort te brengen. Volgens Wassink is dat in de regel vanaf twee jaar. Een ander zorgelijk verschijnsel vormen de dieren die uit gevangenschap ontsnappen. Gezien het succes van vogelshows, ook met Oehoes, is dit niet te voorkomen. De legendarische Oehoe die in de plantenbak broedde was ook zo vertrouwd met mensen dat dit bijna zeker een ontsnapt exemplaar betrof. De jonge vogels zijn nu dus ook niet op een normale manier grootgebracht met alle gevolgen van dien.

Toekomst
Of we de Oehoe ook in een vogellespakket zullen opnemen is nog toekomstmuziek.

Bronnen: Jaarverslagen en nieuwsbrieven van de Stichting Oehoewerkgroep Nederland (OWN).
Teksten door Wassink G.J.
Voor meer informatie of donateur worden: www.oehoewerkgroep.nl

De Ordermolen(s) Deel 2

Henk Weltje

In De Vier Jaargetijden 2020-4 is deel 1 van dit artikel verschenen. Hier gaan we verder met de derde en volgende grote veranderingen in de loop van de Orderbeek

3. Het aanleggen van buisleidingen voor de 16 laagste fonteinen van Paleis het Loo
De boerderij met de naam Hoog Berghuis stond ongeveer op de plek waar tegenwoordig de ingang van voetbalvereniging Victoria Boys zich bevindt.

Waterverftekening uit 1925 van Berghuis door ene J.K. De boerderij was echter in 1912 al afgebrand.

Bij deze boerderij werd aan de Orderbeek waarschijnlijk voor 1650 een papiermolentje gebouwd. Stadhouder Willem III had echter grote plannen voor de paleistuinen van het te bouwen paleis het Loo. De fonteinen die er gepland waren moesten hun water onder andere van de Orderbeek betrekken. Daarvoor werden er rond 1698 twee buisleidingen naar het paleis gelegd. De westelijke leiding kwam vanuit de Pomphul uit Hoog Soeren en boerderij Haslo (Assel) en was bedoeld voor de grote fontein.
Voor de 16 lage, 4 meter hoge, fonteinen werd een leiding meer oostelijk aangelegd Het water voor de fonteinen kwam uit de Orderbeek. De aftakking van de beek naar het noorden was net even stroomopwaarts van de Ordermolen. De leidingen liepen vervolgens langs de huidige Laan van Spitsbergen en de Jachtlaan.
Door de ligging van de Ordermolen hoefde deze niet verplaatst of opgekocht te worden.
Anders was dit voor de Berghuismolen, die stroomopwaarts lag. In 1692 wordt het huisje met de molen voor een laag bedrag opgekocht door stadhouder Willem III, waarna de molen wordt afgebroken. Of het bedrag laag was vanwege de slechte opbrengst van de molen weten we niet. Misschien was er wel een soort koppelverkoop zodat de molenaar als tegemoetkoming een aanstelling als waardman (waterman) kreeg om de fonteinleidingen te beheren.

Waterverfschilderij van Arie Lieman (1816-1893) van de boerderij Berghuis.

Tot 2008 stond in de directe omgeving van de beek het Waardmanhuisje aan de Berghuizerweg, waar in vroeger eeuwen de onderhoudstechnicus van de fonteinleidingen naar het Loo woonde. Dit pand was weliswaar niet het oorspronkelijke waardmanshuisje maar is ondank de monumentale status toch afgebroken en vervangen door een nieuwbouwhuis. De vroegere locatie van die molen bij het Berghuis is niet bekend. De kaart uit 1748 geeft echter aanknopingspunten. De Orderbeek heeft oorspronkelijk iets oostelijker dan de huidige ligging gelegen.

Kaart uit 1748 met onderliggende topo 2020 met de mogelijke locatie van de Berghuismolen.

Dezelfde situatie als de kaart uit 1748 in 2020. De molen zou aan de oorspronkelijke loop van de beek midden in het weiland gelegen kunnen hebben. De ligging was dan links van de beek geweest.

4. De tijd na Stadhouder Willem III

Na het aanleggen in 1693 hebben de fonteinen niet lang meer gewerkt. Al in 1702, kort na het overlijden en daarvoor de afwezigheid van Willem III stopte de middenstraal. Maar in 1740 werkten de 16 kleinere stralen, die door de Orderbeek gevoed werden nog steeds.

In 1748 was de loop van de fonteinleidingen vergeten en heeft men ze in de Caert van de Limitten van de hooge Heerlijckheid Het Loo weer gepoogd te reconstrueren.

Ongetwijfeld hebben de molenaars gebruik gemaakt van het overlijden van Willem III en weer gebruik gemaakt van het water van de Orderbeek. Daartoe zijn er nieuwe sprengkoppen gegraven en beken bijgelegd en met elkaar verbonden. Al met al laat de kaart een verwarrende wirwar van waterlopen in dit gebied zien.

In 1703 is er sprake van een geschil naar aanleiding van de bouw van de ‘Bovenste Ordermolen’. Met bovenste wordt een molen bedoeld die stroomopwaarts gelegen was. Dat betekent dus dat er twee Ordermolens geweest moeten zijn. Reinier Hardonk vermoedde echter dat er maar één enkele molen was maar wist dat niet zeker. Hij probeerde ze te plaatsen door ze Molen I en Molen II te noemen. De geschiedenis van het geschil is nogal uitgebreid en zeker de moeite van het lezen waard. Zie hiervoor zijn boek '*Koornmullenaers Pampiermaeckers en Coperslaghers'* – Hardonk blz. 92 e.v.

Eveneens in 1703 getuigt ene Henrick Henricksz., woonachtig op de boerderij Zuyrvelt (= ’t Zuurveld in Wormingen), dat hij destijds aangenomen heeft het in orde maken van de beek en een viertal sloten. Eén daarvan was een ‘gestrampte off een dubbele sloot’. Ook is er sprake van een ‘wijertien’.

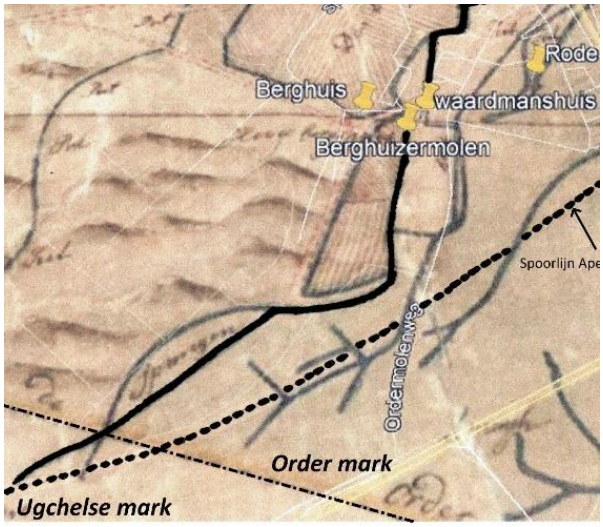

De 'gestrampte' beek

Langs de Ordermolenweg zien we een inmiddels verdwenen beek en haar 4 à 5 sprengkoppen die nog in de Order mark ontspringen. De beek stroomde oostelijk van de Ordermolenweg naar het noorden. Zuid-oostelijk van het Waardmanshuis is op de kaart van 1748 inderdaad een dubbele beek te zien. Dat was misschien de 'gestrampte' sloot waar eerder sprake van was. Wat de functie van dat beekgedeelte was is onduidelijk. De beek mondt via een nog steeds bestaande put aan de Pieter de Hoochlaan uiteindelijk ter hoogte van de Ordermolen uit in de huidige Orderbeek. Het hoogteverschil in de beekloop was niet genoeg voor de aanleg van een molen en de beek zal daarom gediend hebben voor extra watertoevoer naar de Ordermolen en de Bovenste Ordermolen.

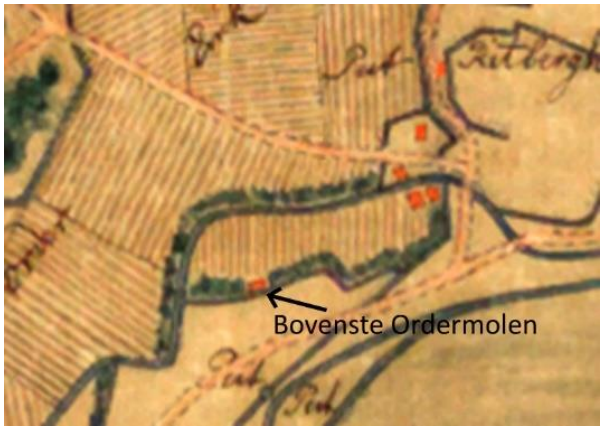

Locatie Bovenste Ordermolen

Waar de wijer gelegen heeft is niet duidelijk. Wel zien we op de kaart uit 1748 dat er een hofstede of een molen oostelijk van Hoogenhof aan een tak van de Orderbeek heeft gelegen.
De plek van die 'molen' bevond zich langs de huidige beekloop langs het Willem III terrein ongeveer op de plek van de huidige Kreyderstraat. Bij de Mondriaanstraat is nog een lager gelegen pleintje te vinden. Het is mogelijk dat daar ooit een wijer gelegen heeft maar dat is uiteraard erg onzeker.
De noordelijkste beektak in de kaart hierboven is inmiddels verdwenen en overkluisd door de bouw van de Willem III kazerne.

Hardonk kon uit deze gegevens geen antwoord geven op de vraag, welke papiermolen met 'Bovenste Ordermolen' bedoeld is maar de kaart uit 1748 gaf een mogelijke plek aan.

5. De aanleg van de spoorlijn Apeldoorn – Amersfoort
Zoals al eerder beschreven had Marten van Heyden in 1649 bij "het Grietelse of Scherpenbergsken aende sijde nae Uchgelen" een aantal brede 'gruppen' laten graven voor de molen bij Berchhuijs., waarmee nieuwe takken van de Orderbeek werden bedoeld, die over de markegrens liepen.
Bij de aanleg van de spoorlijn Amersfoort-Apeldoorn in 1887 werden deze afgesneden.

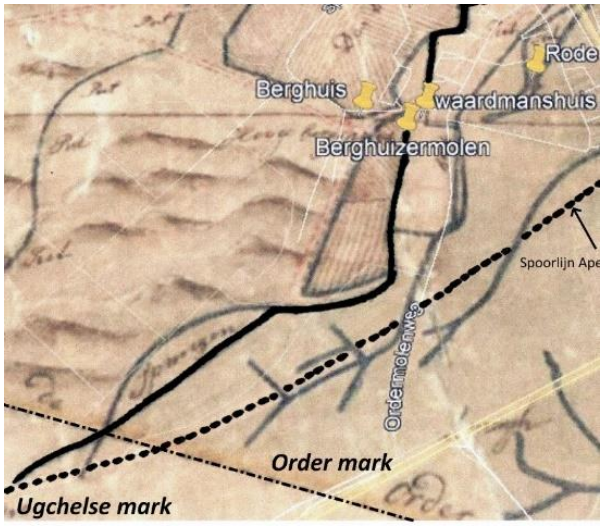

Ook de meer oostelijk gelegen sprengenbeek met haar 4 sprengkoppen was gedoemd te verdwijnen. Alleen de sprengkop van de Beek in Het Orderveen ten oosten van de Ordermolenweg is nog behouden gebleven en deze beek heeft men onder de spoorlijn door laten lopen. Ongetwijfeld was het belang voor de molens aan de Beek In het Orderveen groot genoeg om deze investering te verdedigen.
Het gebied ten oosten van de Ordermolenweg, tegenover de paardenweide, is tegenwoordig een niet toegankelijk en ongebruikt gebied met veel struikgewas. Daar was vroeger de dubbele 'gestrampte' beek.

6. De bouw van de Willem III kazerne
J. Palm heeft nog in 1853 de 4-baks papiermolen 'De Ordermolen' in eigendom. Hij vervaardigt pakpapier.

In 1877 is er een veiling voor de weduwe Palm en kinderen van de 'Order Papiermolen' met "sterke waterkracht", bestaande uit de volgende percelen:
No. 1 Molen met woonhuis en verder Getimmerten en daarachter en bezijden gelegen grond.
No. 2 de Kleine Weide langs de Onderbeek.
No. 3 de Groote Weide in het Veen.
No. 4 een Bouwen Weiland aldaar westwaarts.

Daarna verandert de nieuwe eigenaar Arnoldus Berends de Orderpapiermolen in een wasserij, waardoor een einde komt aan de papiermakerij daar ter plaatse.
In 1938 wordt de Willem III kazerne gebouwd en bij een tweede latere verbouwing verdwijnt de noordelijke tak van de Orderbeek.
Alleen de zuidelijke tak waaraan de Bovenste Ordermolen moet hebben gelegen zal nog resteren.
De Orderbeek wordt later ook wel "de beek van Meijer" genoemd, naar de eigenaren van de wasserij 'Caretex'. Tussen de sprengkoppen schijnen een of meerdere leden van de familie Meijer begraven te zijn geweest.

In 2007 zijn de activiteiten van de wasserij in de Ordermolen gestaakt en is de molen afgebroken ten behoeve van woningbouw. Na de grote herstelwerkzaamheden van de overkluisde beekloop stroomafwaarts van de Ordermolen moet het gedeelte over het kazerneterrein moet nog gerenoveerd worden. Er zijn in het recente verleden (2007) grote problemen geweest in de ondergrond bij de verbouw van de Willem III-kazerne. Daarbij is een kleischot doorboord. Hierdoor was er het acute gevaar dat de sprengkoppen droog kwamen te vallen. Het is niet duidelijk of de doorboring afdoende is verholpen. De beek loopt juist zuidelijk van en deels over het kazerneterrein.
Dit gedeelte van de beek langs het kazerneterrein moet anno 2020 ook nog gerenoveerd worden.
De passage met de Laan van Spitsbergen vindt plaats door middel van een sifon die onder de Laan van Spitsbergen doorloopt. Op de plaats van de vroegere Ordermolen (later wasserij Caretex, die inmiddels is verdwenen) is een bijzondere vistrap aangebracht. Bij de Jachtlaan is de beek sinds 2015 ondergronds gegaan.
Er is dus nog heel wat te doen in dit gebied en misschien is het nog mogelijk om restanten van de Berghuismolen en de Bovenste Ordermolen te vinden.

Het Kanaalpark: van vuilstort naar ecologische oase

door Hilde Ham

APELDOORN - Plantenexperts van het KNNV vinden een veelheid aan soorten in het Kanaalpark in wijk De Maten. Dit najaar onderzocht de plantenwerkgroep van KNNV afdeling Apeldoorn, experts in het op naam brengen van planten, de soortenrijkdom in het Kanaalpark. De voormalige, licht gloeiende vuilstort herbergt 427.820 ton deels chemisch afval, afgedekt met een laag aarde. Daarop groeien en bloeien bomen, struiken en een veelheid aan planten. Tezamen vormen die een veelzijdige biotoop voor veel dieren en een aangename omgeving om in te vertoeven.

Direct bij de start van de inventarisatie is het

meteen raak: 'Grote egelskop, Hazenpootje, Groot heksenkruid, Kantig hertshooi, Zeepkruid, Zilverschoon, Klein vogelpootje, Koninginnekruid, Stinkende gouwe'. "Ho, wacht even", roept Miep, die zorgvuldig alle gegevens op haar smartphone invoert. "Ik kan jullie niet bijbenen."

Grasvelden op het zuiden herbergen zonminnende planten. De meerjarige Zwarte toorts springt in het oog met zijn gele bloemkronen en violette meeldraden. De weinig eisende Tuinjudaspenning dankt zijn naam aan de zaaddoosjes die op penningen, zilverlingen lijken. De Wilde cichorei of wegenwachter staat te pronken naast Middelste teunisbloemen, die hun knoppen tegen het vallen van de avond openen, waardoor ze met hun geur nachtvinders aantrekken. De Franse impressionistische schilder Monet zou zijn hart ophalen aan dit kleurrijke spektakel.
In de schaduw van giftige Taxussen of Venijnbomen, Ruwe berken, Zwarte elzen, Amerikaanse, winter- en zomereiken voelen Trosglidkruid en Paardenbloemen zich thuis.

Hondsdraf bevat voor mieren een aantrekkelijke, olieachtige stof waardoor verspreiding is gewaarborgd. Robertskruid is een allemansvriend en gedijt in zon en schaduw. Voor fraaie dagvlinders is de beruchte Grote brandnetel als voedselplant essentieel.
Bij het romantische houten boogbruggetje doorbreken vogelgeluiden de oorverdovende stilte van de zaterdagochtend. Pimpel- en koolmezen vliegen af en aan om te snoepen van de Wilde kardinaalsmutsvruchten, het Amerikaanse krentenboompje, de rijpe donkerpaarse Sporkehout- en rode Lijsterbessen. Huismussen doorkruisen de vlucht van deze mezen en pikken driftig in de bloemzaden en –knoppen van de Grote en Kleine kaardenbol en Gewone klit. Gaaien schreeuwen moord en brand. Zij hamsteren en verstoppen eikels en beukennootjes. Plots schiet een kobaltblauwe, iriserende flits voorbij. Een ijsvogel, die dagelijks zijn eigen gewicht aan vis vangt en eet, verraadt zijn aanwezigheid. De zevenstippelige lieveheersbeestjes, zwartpootsoldaatjes, groene schildwantsen en galappels worden gesignaleerd, maar niet genoteerd.
Naarmate de ochtend vordert, komt deze groene long in De Maten tot leven. Het park is bij uitstek een plek waar buurtbewoners elkaar ontmoeten en op een bankje genieten van de typisch Engelse doorkijkjes. Honden worden door hun bazen uitgelaten of is het juist andersom? Grootouders scharrelen met kleinkinderen die Madeliefjes plukken. Snelle joggers passeren de traag voortbewegende groep die niet alleen inventariseert, maar ook de moeite neemt om een Look-zonder-look bloem van dichtbij te bewonderen.

'Canadese fijnstraal, Geel nagelkruid, Duizendblad, Bonte gele dovenetel, Klein springzaad, Gewone rolklaver, Sint-janskruid': aan soorten geen gebrek. Na een paar uur scharrelen staat de teller van Mieps smartphone op 131 soorten. Veel bloemen trekken veel vlinders, bijen en andere insecten aan. Veel zaden lokken veel kwetterende vogels. De natuur regeert, dicteert en levert gratis een rijkdom aan ervaringen. Laten we dat zo houden. Daarom ontwikkelt IVN Apeldoorn samen met buurtbewoners een plan om het park nog mooier en biodiverser te maken.

KNNV - boeken

Ben Keizer

Boeken van de KNNV Uitgeverij
Wil je een boek aanschaffen bij de KNNV Uitgeverij? Bestel die dan via onze afdeling, want dat heeft voordelen voor jezelf en voor onze afdeling.

- Je krijgt de boeken voor de ledenprijs (10% korting)
- Je betaalt geen verzend- en of administratiekosten.
- Als de boeken binnen zijn krijg je bericht over de bezorging of het afhalen van de bestelling.
- Betaling per bank bij levering.
- En … de afdeling Apeldoorn wordt er ook nog financieel sterker van.

Kijk op de website www.knnvuitgeverij.nl voor een overzicht van alle boeken en volg periodiek de e-mails met boekennieuws.
Bestellen kan bij Ben Keizer: b.keizer9@gmail.com of 06-37419143.
Het kan gebeuren dat de bestelde boeken enige levertijd hebben, omdat gratis verzending door de uitgeverij afhankelijk is van hoeveel boeken er op onze bestellijst staan. Bestel daarom wel tijdig.

OUDE BOEKEN SERVICE

Wat doe je met die mooie maar wellicht oude natuurboeken die u niet meer leest? Zonde om ze weg te gooien. De OUDE BOEKEN SERVICE helpt je om een KNNV-lid te vinden die jouw mooie boeken wil overnemen.
Wil je boeken aanbieden?
Neem contact op met Jan Kerseboom, tel. 055-5338323 of mail j.kerseboom6@chello.nl. Overleg met hem wanneer de boeken bij hem gebracht kunnen worden. Hij maakt een lijst van alle titels en bepaalt de prijs. Tijdens lezingen en op natuurmarkten, waar wij als afdeling aan meedoen, worden de boeken aangeboden. De opbrengst is voor onze eigen afdeling.
Wil je boeken overnemen?
Op de website staat een lijst van beschikbare boeken (onder "overige info/ boeken"). Maak je keuze en neem contact op met Jan. Maak met hem een afspraak om het boek te bekijken en op te halen.
Wat gebeurt er met de onverkoopbare boeken?
Wanneer de boeken binnen 1 jaar niet verkocht zijn dan worden ze afgestaan aan de landelijke KNNV. Zij verkopen dan onze overgebleven boeken en de opbrengst is voor de landelijke KNNV.

.

Lidmaatschap

Contributie per jaar: € 32,00, huisgenootleden € 18,00 jeugdleden (jonger dan 25 jaar) € 15,00.
Contributiereductie is mogelijk voor leden die gebruik kunnen maken van RegelRecht.

Opgeven als lid van onze afdeling Apeldoorn bij Jan Noorlander, tel 055 533 1497 of ledenadministratie@apeldoorn.knnv.nl.
Opzeggen van het lidmaatschap kan uitsluitend schriftelijk of per e-mail (wordt definitief als dit per e-mail bevestigd is) en wel per 1 januari met een opzegtermijn van 2 maanden (dus uiterlijk 31 oktober).
Betaling vóór 1 februari van het lopend jaar op IBAN rekeningnummer **NL88 TRIO 0338 7457 34**, ten name van KNNV, afd. Apeldoorn te Apeldoorn.

Algemene informatie KNNV afdeling Apeldoorn

Doel van de KNNV is het verbreiden van de kennis van de natuur in de ruimste zin van het woord en meewerken aan de bescherming van natuur en landschap door het voeren of steunen van acties, die hierop gericht zijn. De afdeling Apeldoorn van de KNNV is opgericht op 16 december 1911.
Afdeling Apeldoorn heeft een Insecten-, Paddenstoelen-, Planten-, Vogelwerkgroep en een Werkgroep Sprengen en Beken. Iedere werkgroep organiseert excursies en lezingen. Deze worden als regel in de algemene agenda opgenomen. Alle leden en huisgenootleden van de afdeling mogen aan deze activiteiten deelnemen.
De werkgroepavonden zijn 1 x per maand op dinsdagavond; alleen de werkgroepavond van Sprengen en Beken is 1 x per kwartaal op maandagavond. Voor tijdstip, plaats en over wat de groepen doen, kunt u informatie krijgen bij onderstaande werkgroepcoördinatoren en op de afdelingswebsite: www.knnv.nl/apeldoorn.

Locatie : Wijkcentrum Orca, Germanenlaan 360, Apeldoorn
(*vanaf augustus 2019 voor alle werkgroepen)*

Bestuur

Voorzitter	Jacob Ruijter	06-22172410	voorzitter@apeldoorn.knnv.nl
Secretaris	Patrick Meertens	06-41454399	secretaris@apeldoorn.knnv.nl
Penningmeester	Gerrian Tacoma	055-5340943	penningmeester@apeldoorn.knnv.nl
Activiteitencoördinator	Hans Coppens	06-43129217	coppens@outlook.com
Lid	vacant		

Ledenadministratie

Ledenadministrateur	Jan Noorlander	055-5331497	ledenadministratie@apeldoorn.knnv.nl

Werkgroepcoördinatoren

Insectenwerkgroep	Koos Middelkamp	055-3667693	midtip@planet.nl
Paddenstoelenwerkgroep	vacant		
Plantenwerkgroep	Marchien van Looij	055-3550149	m vanlooij@hetnet.nl
Vogelwerkgroep	Rein van Putten	055-5412454	rein.van.putten@online.nl
	Ineke Klaver	055-5412107	icklaver@hotmail.com
	Paul Vermeulen	055-5789978	paul.vermeulen@hetnet.nl
	Evelien Schermer	055-5336273	evelienschermer@hetnet.nl
Werkgroep Sprengen en Beken	Hans van Eekelen	055-5330988	hans.veek@gmail.com

Commissies en overige adressen

Activiteitencommissie	Hans Coppens	06-43129217	coppens@outlook.com
	Miep Verwoerd	055-5337328	m.verwoerd3.1@kpnmail.nl
	Klaske de Jong	0578-614190	klaske.de.jong@gmail.com
	Philip Claringbould	06-36173548	p.zonnig@gmail.com
Promotiecommissie	Jacob Ruijter	06-22172410	voorzitter@apeldoorn.knnv.nl
	Jan Kerseboom	055-5338323	j.kerseboom6@chello.nl
	Evelien Schermer	055-5336273	evelienschermer@hetnet.nl
De Vier Jaargetijden Redactie	Hans Coppens	06-43129217	redactie@apeldoorn.knnv.nl
	Ineke Klaver	055-5412107	redactie@apeldoorn.knnv.nl
	Nina de Vries	06-81941222/	redactie@apeldoorn.knnv.nl
	(opmaak)	055-3013259	redactie@apeldoorn.knnv.nl
Bezorging (coördinatie)	Jannie Aalders		
	Ineke Klaver	055-5412107	icklaver@hotmail.com
Boekenverkoop	Ben Keizer	06-37419143	b.keizer9@gmail.com